

Sygn. akt I ACa 1139/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 listopada 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący – Sędzia SA Edyta Jefimko

Sędzia SA Katarzyna Polańska - Farion (spr.)

Sędzia SO del. Grażyna Kramarska

Protokolant - st. sekr. sąd. Ewelina Borowska

po rozpoznaniu w dniu 13 listopada 2013 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa K. Z.

przeciwko (...) Spółdzielni Mieszkaniowej z siedzibą w W.

o ustalenie nieistnienia uchwały i stwierdzenie nieważności uchwały

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 27 września 2011 r., sygn. akt II C 792/09

- 1. zmienia zaskarżony wyrok w punktach pierwszym i trzecim w ten sposób, że oddala powództwo o ustalenie nieistnienia uchwały i nie obciąża powoda obowiązkiem zwrotu kosztów procesu na rzecz pozwanej;***
- 2. nie obciąża powoda obowiązkiem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego i kasacyjnego.***

Sygn. akt I ACa 1139/13

UZASADNIENIE

K. Z. w pozwie skierowanym przeciwko (...) Spółdzielni Mieszkaniowej w W. wnosił o ustalenie nieistnienia lub stwierdzenie nieważności uchwały, podjętej przez Zebranie Przedstawicieli tej Spółdzielni z dnia 25 czerwca 2008 r. w sprawie wyboru Rady Nadzorczej.

Sąd Okręgowy w Warszawie wyrokiem z dnia 27 września 2011r. uznał uchwałę Zebrania Przedstawicieli z dnia 25 czerwca 2009 r. za nieistniejącą, w pozostałym zakresie oddalił powództwo i rozstrzygnął o kosztach procesu.

Sąd ten ustalił, że w dniu 29 listopada 2007 r. Zebranie Przedstawicieli pozwanej Spółdzielni podjęło uchwałę nr (...) w sprawie zmian statutu, dokonanych w związku z wejściem w życie ustawy z dnia 14 czerwca 2007 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 125 z 2007 r., poz.873), Zmiana statutu została zarejestrowana postanowieniem z dnia 13 lutego 2008 r. Zebranie Przedstawicieli pozwanej w dniu 25 czerwca 2008 r. podjęło uchwałę o wyborze Rady Nadzorczej.

W ocenie Sądu Okręgowego, kwestionowaną uchwałą z dnia 25 czerwca 2008 r. podjął nieistniejący organ, ponieważ z datą zarejestrowania zmian statutu Spółdzielni najwyższym jej organem stało się Walne Zgromadzenie. Wpis zmiany statutu do Krajowego Rejestru Sądowego był skuteczny i wykonalny, mimo że postanowienie to nie było jeszcze prawomocne (art. 694⁵ § 2 k.p.c.), Uzasadniało to ustalenie nieistnienia uchwały. Żądanie stwierdzenia nieważności tej uchwały było tym samym bezprzedmiotowe i należało je oddalić. Sąd podkreślił, że przyjęte rozwiązanie jest zgodne z postanowieniem Sądu Okręgowego w Warszawie z 22 czerwca 2011 r., oddalającym apelację i utrzymującym w mocy postanowienie Sądu Rejonowego o odmowie wpisu członków Rady Nadzorczej wybranych na Zebraniu Przedstawicieli 25 czerwca 2009r.

Strona pozwana zaskarżyła powyższy wyrok w części uwzględniającej powództwo i orzekającej o kosztach procesu.

Skarżąca zarzuciła naruszenie:

- art. 233 k.p.c. poprzez błędną ocenę zebranego w sprawie materiału dowodowego, w szczególności w zakresie powołanych rozstrzygnięć sądu rejestrowego, a nadto brak prawidłowego rozważenia i uwzględnienia fotokopii akt rejestrowych pozwanej, co skutkowało mylnym przyjęciem skuteczności wpisu zmian statutu z datą wydania stosownego postanowienia,

- art. 328 § 2 k.p.c. poprzez brak wskazania w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia pełnych motywów rozstrzygnięcia, w szczególności zaniechanie wyjaśnienia braku uwzględnienia: dorobku judykatury, okoliczności trwania postępowania rejestrowego w dacie odbycia Zebrania Przedstawicieli, faktu, iż statut został ostatecznie zatwierdzony w dacie 29 listopada 2010 r.,

- art. 694⁵ § 2 k.p.c. poprzez błędne zastosowanie i przyjęcie, iż postanowienie w przedmiocie ujawnienia zmian statutu w rejestrze jest skuteczne z chwilą jego wydania, pomimo istnienia przepisów szczególnych,

- art. 9 ust. 2 ustawy z dnia 14 czerwca 2007 roku o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw poprzez jego niezastosowanie.

W konkluzji strona pozwana wniosła o zmianę zaskarżonego orzeczenia poprzez oddalenie powództwa w całości i zasądzenie kosztów postępowania ewentualnie uchylenie orzeczenia w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi I instancji, z pozostawieniem temu sądowi rozstrzygnięcia o kosztach w postępowaniu apelacyjnym

Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z dnia 17 maja 2012r. oddalił apelację.

Dokonując wykładni art. 9 ustawy z dnia 14 czerwca 2007 r. sąd ten stwierdził, że ustawodawca uzależnił skuteczność zmian statutu spółdzielni mieszkaniowej od dokonania rejestracji zmian. Przyjęto w ten sposób rozwiązanie zgodne z treścią art. 12a § 3 ustawy z dnia 16 września 1982 r. - Prawo spółdzielcze (Dz. U. z 2003 r., nr 188, poz. 1848 ze zm.) i odpowiadające treści art. 694⁵ § 1 k.p.c. Rejestracji spornych zmian w statucie dokonano w dniu 13 lutego 2008 r. i wpis ten uprawomocnił się w dniu 26 lutego 2008 r. Od tego czasu Zebranie Przedstawicieli pozwanej Spółdzielni nie mogło funkcjonować jako jej organ statutowy i podejmować uchwał m.in. dotyczących wyboru Rady Nadzorczej. Były zatem podstawy do uwzględnienia żądania powoda na podstawie art. 189 k.p.c.

W skardze kasacyjnej pozwanej Spółdzielni podniesiono zarzuty naruszenia przepisów prawa procesowego, tj. art. 316 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 k.p.c., art. 365 § 1 k.p.c., art. 328 § 2 k.p.c. oraz naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 9 ust. 1 i art. 2 ustawy z dnia 14 czerwca 2007 r., art. 12a § 3 i art. 42 § 9 prawa spółdzielczego z 1982 r. oraz art. 5 k.c.

Skarżąca Spółdzielnia wносиła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Wyrokiem z dnia 4 lipca 2013r. Sąd Najwyższy w Warszawie uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie do ponownego rozpoznania oraz rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy podkreślił, że choć w postępowaniu rejestracyjnym regułą jest skuteczność i wykonalność postanowienia o wpisie z chwilą jego wydania, to zasada ta powinna być zachowana, jeżeli zmiana statutu odnosi się do innej materii niż funkcjonowanie zebrania przedstawicieli. Natomiast okres pozostawania w mocy dotychczasowych statutów, regulujących funkcjonowanie takich zebrań, powinien być odpowiednio wydłużony do czasu, w którym ustąpiła już możliwość prawnego podważenia uchwał obejmujących zmiany statutu na podstawie art. 42 § 3 i § 4 prawa spółdzielczego z 1982 r. Należy zatem odróżnić rejestrację wstępną uchwały o zmianie dotychczasowego statutu (art. 12a § 3 prawa spółdzielczego z 1982 r, art. 694⁵ § 2 k.p.c.) i rejestrację definitywną, tj. ostateczne „zarejestrowanie zmian statutów” po zakończeniu ewentualnych postępowań rejestrowych, zmierzających do podważenia podjętych już zmian statutu. Oznacza to, że w okresie dostosowawczym zebranie przedstawicieli może jeszcze funkcjonować jako główny organ decyzyjny spółdzielni mieszkaniowej, co jest uzasadnione względami funkcjonalno – pragmatycznymi, zapewnia bowiem ciągłość działania także innych organów statutowych (np. wybór rady nadzorczej) i bezpieczeństwo obrotu prawnego nie tylko dla spółdzielni i osób trzecich, ale także samych członków spółdzielni.

W toku ponownego rozpoznania sprawy strona pozwana poparała wniesioną apelację, zaś powód domagał się jej oddalenia.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest uzasadniona.

Zgodnie z art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. sąd, któremu sprawa została przekazana do ponownego rozpoznania, związany jest wykładnią prawa dokonaną w tej sprawie przez Sąd Najwyższy. Od wykładni tej sąd II instancji może odstąpić jedynie wyjątkowo, np. w razie zmiany stanu prawnego lub zmiany okoliczności faktycznych w stosunku do tych, które składały się poprzednio na podstawę faktyczną wyroku. Żadna z w/w sytuacji szczególnych w sprawie nie wystąpiła.

Takiego bowiem charakteru nie ma, przywoływany przez powoda, fakt wydania przez Sąd Najwyższy postanowień z dnia 10 stycznia 2013r., I CSK 364/12 i z dnia 7 lutego 2013r., I CSK 409/12, którymi odmówiono przyjęcia do rozpoznania skarg kasacyjnych od wyroków Sądu Apelacyjnego w Warszawie, oddalających apelacje pozwanej Spółdzielni od wyroków Sądu Okręgowego w Warszawie, stwierdzających nieistnienie czterech uchwał podjętych przez Zebranie Przedstawicieli pozwanej w dniu 30 czerwca 2010r. i czterech uchwał podjętych przez Zebranie Przedstawicieli pozwanej w dniu 25 czerwca 2009r. Jakkolwiek ustalenie nieistnienia uchwał w w/w sprawach było konsekwencją uznania je za akty podjęte przez nieistniejący wówczas organ, to jednak żadna z tych uchwał nie dotyczyła podważanej w niniejszym postępowaniu uchwały o wyborze nowej Rady Nadzorczej. Tym samym nie działał tu skutek prawomocności rozszerzonej, o którym mowa w art. 42 § 9 cytowanego wyżej prawa spółdzielczego. Wytoczone przez innego członka pozwanej Spółdzielni powództwo o ustalenie nieistnienia spornej uchwały o wyborze Rady Nadzorczej zostało prawomocnie oddalone, co jednak – jak wyjaśnił już Sąd Najwyższy – nie spowodowało „skutków procesowych określonych w art. 365 § 1 k.p.c. w zakresie, w jakim nie doszło do stwierdzenia nieistnienia kwestionowanej uchwały”. Szersze prowadzenie rozważań w tym kierunku ocenić trzeba zatem jako bezprzedmiotowe.

Wbrew również argumentom powoda, nie stanowi okoliczności nowej, rzutującej na przyjęty kierunek wykładni, ani przebieg postępowania rejestrowego w sprawie zmian statutu, ani w ich kontekście ustalenie daty prawomocności postanowienia o wpisie powyższej zmiany. Przy poprzednim rozpoznaniu sprawy Sąd Apelacyjny okoliczności te miał na uwadze i czynił je przedmiotem rozważań w wyroku objętym kontrolą Sądu Najwyższego. Dotyczy to zarówno informacji sądu rejestrowego o dacie uprawomocnienia się postanowienia o wpisie w dniu 26 lutego 2008r. (por. str. 4 uzasadnienia Sądu Apelacyjnego – k. 466), jak i treści wpływających z dokumentów rejestrowych co do czynności podejmowanych w toku postępowania zmierzającego do podważenia postanowienia o wpisie (por. str. 2 uzasadnienia i powołane tam dokumenty – k. 464).

Przyjęta przez Sąd Najwyższy interpretacja art. 9 ust. 2 ustawy nowelizacyjnej z dnia 14 czerwca 2007r., odwołuje się do konstrukcji „ostatecznego zarejestrowania statutów”, które to pojęcie nie powinno być utożsamiane z rejestracją uchwały o zmianie statutu w rozumieniu art. 12a § 3 prawa spółdzielczego z 1982 r. i art. 694⁵ § 2 k.p.c. W tej sytuacji z punktu widzenia zasadności żądania powoda nie mógł być rozstrzygający fakt wydania w dniu 13 lutego 2008r. postanowienia o wpisie zmian do rejestru. Nie pozbawiony znaczenia musi być tu bowiem także fakt toczących się postępowań zmierzających do podważenia postanowienia o wpisie, czego sąd I instancji nie wziął pod uwagę. Między stronami nie było sporne, że do czasu podjęcia uchwały o wyborze Rady Nadzorczej na posiedzeniu Zebrania Przedstawicieli w dniu 25 czerwca 2009r., postępowanie rejestrowe nie zostało definitywnie zakończone w tym sensie, że nadal trwało postępowanie zainicjowane przez jednego z członków Spółdzielni skargą na orzeczenie referendarza sądowego z 13 lutego 2008r. Postępowanie to – wedle zgodnych stanowisk stron - zakończyło się dopiero w 2010r., co potwierdzają złożone dokumenty z akt rejestrowych (por. k. 243 – 264, k. 284 – 311). Choć wniesienie środka zaskarżenia przez podmiot nieuprawniony nie ma co do zasady wpływu na datę uprawomocnienia się orzeczenia, a w szczególności nie może odsunąć w czasie tego momentu, to jednak ten aspekt formalny w świetle wyrażonej przez Sąd Najwyższy wykładni nie może być decydujący. Odmienny pogląd prowadziłby do niejasności w ocenie funkcjonowania zebrań przedstawicieli w okresie przejściowym, to zaś mogłoby odbić się niekorzystnie na pewności prawa i bezpieczeństwie obrotu. Na problem ten zwrócił już uwagę Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały z dnia 10 maja 2012r., III CZP 84/11, OSNC 2012/10/113. Skoro zatem w dniu 25 czerwca 2009r. nie zostało zakończone postępowanie mające za przedmiot rejestrację zmian w statucie, nie zachodziły podstawy do uznania Zebrania Przedstawicieli za organ nieistniejący.

Z uwagi na powyższe Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmieniał zaskarżony wyrok w ten sposób, że powództwo o ustalenie nieistnienia uchwały oddalił.

O kosztach orzeczono zgodnie z art. 102 k.p.c., stosowanym w postępowaniu apelacyjnym poprzez art. 391 § 1 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem, w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej część kosztów procesu albo nie obciążać jej kosztami w ogóle. Ocena, czy w sprawie zachodzi wypadek szczególnie uzasadniony należy do swobodnej decyzji sądu ze względu na konieczność zapewnienia poczucia sprawiedliwości oraz realizacji zasady słuszności. W niniejszej sprawie treść przepisów mających w sprawie zastosowanie, mogła uzasadniać przekonanie powoda o zasadności żądania. Umocowywała je przyjęta przez sądy interpretacja, skutkująca w tej i podobnych sprawach, uznaniem nieistnienia Zebrania Przedstawicieli pozwanej. Można dodać, że problemy prawne powstałe na tle ustawy nowelizacyjnej z dnia 14 czerwca 2007r. spowodowały interwencję Rzecznika Praw Obywatelskich i stały się ostatecznie przedmiotem wyjaśnień Sądu Najwyższego, kształtujących dalszą praktykę orzeczniczą.